

HISTORISK MATERIALE FRA STATENS SKADEDYRSLABORATORIUM

MULDVARP

Muldvarpen (*Talpa europaea*) findes de fleste steder i Danmark - Bornholm, Møn, Samsø og flere mindre øer er dog gået fri - og den er et af de mere særprægede dyr i vor fauna. Muldvarpen hører ligesom pindsvinet og spidsmusene til gruppen insektædere.

På grund af sit sorte dæmoniske ydre og sin underjordiske levevis har den spillet en rolle for folketroen og -medicinen. Skulle man f.eks. se spøgelser ved højlys dag, var det muldvarpeblod, som skulle smøres over øjnene!

Foto: Jens Lodal

Voksen muldvarp. Størrelse ca. 15 cm.

Levevis

Tilpasningen til den specielle underjordiske levevis viser sig blandt andet i kropsformen, i de skovlformede forlemmer og i de små øjne, der er helt skjult af pelsen og antagelig kun kan skelne lys fra mørke. Lugtesansen og følesansen er modsat synssansen veludviklede, og de spiller en stor rolle for muldvarpen i dens daglige liv. Hovedføden er regnorme, men muldvarpen fortærer også store mængder insektlarver.

Muldvarpen tilbringer langt den meste tid under jorden. Det kan være for at afsøge gangsystemet for bytte eller for at grave nye gange. Begge køn har sove- og hvilereder, der ligesom ynglereder kan være anbragt dybt nede i jorden eller i et muldskud, som er betydeligt større end de øvrige. Muldvarpen får ét kuld unger om året - normalt allerførst på sommeren. Kuld størrelsen kan variere en del, men i gennemsnit får hver hun 4 unger. Sidst på sommeren og først på efteråret forlader de unge muldvarpe moderens gangsystem og vandrer rundt for at etablere sig i hver sit selvstændige gangsystem.

Skade

Muldvarpen kan forvolde skade ved sin gravende virksomhed. Er der mange muldskud, kan det forringe græsning og grønthøstning til ensilage, og jorden fra muldskud kan også forvolde skader på landbrugsmaskiner. Muldvarpen skader ikke planter ved at grave i dem eller fortære dem, men af og til kan den presse planter op. Også i haver kan muldvarpen være generende.

Foto: Jens Lodal

Typiske regelmæssige og hvælvede skud lavet af muldvarp

Nytte

Muldvarpen kan dog også gøre nytte med sin graveaktivitet, fordi gangene skaber en bedre gennemluftning af jorden. Af samme årsag er det i skove værdifuldt, at muldvarpen ikke bekæmpes, bortset fra i et smalt bælte langs skovens yderkant op mod dyrkede marker.

Lov om muldvarpebekæmpelse

Den nugældende lovgivning om muldvarpebekæmpelse findes som en særlig paragraf i Lov om drift af landbrugsjorder (Lov nr. 434 af 9. juni 2004). Ifølge denne kan kommunerne varetage bekæmpelse af muldvarpe (og mosegrise). Kommunerne kan finansiere bekæmpelsen ved en betaling, der opkræves hos ejerne af de ejendomme, hvorpå bekæmpelsen foretages. Det skal bemærkes, at det er en helt frivillig sag for kommunerne, om man vil eller ikke vil foretage bekæmpelse for kommunens indbyggere, da det er kommunalbestyrelsen, der ene og alene træffer afgørelsen.

Muldvarpegift

Der er ikke egentlige giftmidler på markedet til brug for private haveejere. I erhvervsmæssig sammenhæng kan muldvarpe bekæmpes ved hjælp af giftgaspellets. De kan nedlægges i gangene ved hjælp af et specielt rør og udvikler, når de optager fugtighed fra jorden, den meget giftige luftart fosforbrinte. De har vist sig at være ret effektive over for muldvarpe, men de er i gruppen af "meget giftige" bekæmpelsesmidler og må derfor kun indkøbes og anvendes af personer, der har gennemgået et særligt kursus arrangeret af Aarhus Universitet, Institut for Agroøkologi (tidligere Skadedyrlaboratoriet). Af sikkerhedsmæssige årsager må disse pellets ikke nedlægges i gangsystemer nærmere end 10 meter fra bygninger, hvor dyr eller mennesker kan opholde sig. Jordtemperaturen skal være 5°C eller mere, for at disse pellets er tilstrækkeligt effektive, så derfor kan de ikke anvendes om vinteren.

Hvis man ønsker bekæmpelse med fosforbrinteudviklende pellets, må man henvende sig til kommunens tekniske forvaltning eller til et firma, der foretager skadedyrsbekæmpelse (desinfektører og skadedyrsbekæmpelse, se lokaltelefonbogen). For landmænd og lignende er det i nogle områder også muligt at få hjælp via de lokale landbo- eller husmandsforeninger, idet nogle af disse organiserer bekæmpelse af mosegrise og muldvarpe.

Fælder – muldvarpesakse

En muldvarpesaks er en speciel fælde beregnet til muldvarpe (men som også kan bruges til mosegrise). Ved fangst i en sådan fælde slås dyret ihjel. Brug af fælder kræver ingen særlig tilladelse.

Da der sjældent er mere end 10-12 muldvarpe pr. ha, medmindre det drejer sig om hunner med unger, er muldvarpesakse velegnede til haver og andre mindre arealer.

Muldvarpe er normalt ikke svære at fange i sakse, som kan købes hos isenkræmmere og i forretninger med haveartikler. Ved at stikke en pind eller en stok ned i jorden i eller ved siden af et frisk skud kan man finde muldvarpens gang. Med en planteske graves et hul ned til gangen netop så stort, at der er plads til at anbringe saksen, efter at hullet er rensset for eventuel løs jord. Saksen stilles således, at muldvarpen støder mod udløserpladen, når den passerer gennem gangen. Udløserpladen skal anbringes så yderligt, at det kræver mindst mulig påvirkning at få fælden til at smække.

Nogle "muldvarpejægere" foretrækker at lade saksen stå frit i hullet med en spand eller en urtepotte over. Dette kan dog være besværligt, selv når man blot skal sætte et ringe antal sakse. Det er lige så effektivt at gendanne gangen omkring saksen med f.eks. en græstørv eller lidt fast sammenhængende jord oven på saksen som vist på tegningen. Har man aldrig før prøvet at fange muldvarpe med saks, må man ofte regne med at skulle øve sig lidt, inden det lykkes.

På grund af muldvarpens unger, der spredes ud over landskabet i sensommeren, kan man ofte opleve, at bekæmpelse i august og september måned ikke giver det ønskede resultat. Uanset hvilken metode man har brugt, invaderes de bekæmpede arealer meget hurtigt af de omvandrende unger. Om efteråret kan det derfor anbefales at vente med bekæmpelse, til der er mere ro i bestandene, og ungerne ikke vandrer så meget. Det kan ske, at man skal helt hen mod slutningen af oktober, før det er tilfældet. I ungevandringstiden dør mange af de omvandrende dyr. På den måde hjælper naturen på sin egen måde med til at begrænse arbejdet med bekæmpelsen, hvis man venter til sidst på året.

Tegning: John Buch
Sådan sættes saksen!

Andre metoder

Opsætning af lydapparater i områder med muldvarpe kan ikke anbefales. Ildelugtende stoffer, som f.eks. mølkugler, har ingen virkning, ud over at muldvarpen graver en ny gang og lukker af for den ubehagelige lugt. Anvendelse af karbid og opfyldning af gangene med vand kan heller ikke anbefales. I nogle tilfælde kan man have udbytte af at lede udstødningsgas fra en bil, traktor, motorplæneklipper eller lignende ned i gangene, men metoden er ret usikker.

Mosegrisen

Mosegrisens virksomhed kan let forveksles med muldvarpens. De findes ofte de samme steder, og det har endda vist sig, at muldvarpen undertiden kan benytte et forladt mosegrise-gangsystem og omvendt. Mosegrisen hører til gnaverne, og i modsætning til muldvarpen lever den udelukkende af planteføde. Begge arter laver muldskud, hvis antal afhænger af jordens beskaffenhed, men er der i sommerhalvåret åbne huller mellem skuddene, kan man gå ud fra, at det drejer sig om mosegrise, idet de på denne årstid lever af overjordiske, grønne plantedele. Muldvarpen kommer normalt kun op på jordoverfladen om natten – altid gennem et skud – og når den atter går ned, lukker den gerne hullet efter sig. Gnav på planter i forbindelse med muldskud er et sikkert tegn på, at det er mosegrisen, der er på færde. Muldvarpen kan godt rode en plante så løs, at den går ud, men vil aldrig gnave af den.